

10. 6. 2004

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Societas Europaea - Evropská akciová společnost I (historický vývoj, cíle a prameny)

Po 40 letech diskusí a sporů a po „zázraku z Nizzy“ se 8. září 2004 stane účinnou nařízením Rady EU o statutu evropské společnosti (SE-VO), která umožní vytvoření „vlajkové lodi“ evropských kapitálových společností, vytvoření evropské akciové společnosti, oficiálně označovaná jako Societas Europaea (SE), která je dovršením vnitřního trhu Evropské unie v právu obchodních společností.

Po 40 letech diskusí a sporů a po „zázraku z Nizzy“ se 8. září 2004 stane účinnou nařízením Rady EU o statutu evropské společnosti (SE-VO), která umožní vytvoření „vlajkové lodi“ evropských kapitálových společností, vytvoření evropské akciové společnosti, oficiálně označovaná jako Societas Europaea (SE), která je dovršením vnitřního trhu Evropské unie v právu obchodních společností. Následující článek by měl krátce osvětlit historii vzniku, která napoví, proč z několika set článků navrhovaných v 70. letech zbylo pro přijaté nařízení pouze 70 článků, představit cíle, jež vedly k přijetí SE-VO, a prameny práva použitelné na SE.

Historický vývoj

Za úvodní impuls k vytvoření nadnárodní kapitálové společnosti může být považováno 34. zasedání německých právníků v Kolíně nad Rýnem, kde Karl Geilers požadoval vytvoření nadstátní kapitálové organizace ve formě obchodní společnosti. Návrh Karla Geilerse zůstal nevyslyšen až do roku 1949 a 1952, kdy Rada Evropy předložila dva různé návrhy k vytvoření evropské společnosti.

První požadavky na vytvoření evropské nadnárodní společnosti na půdě Evropských společenství se objevily v roce 1959, kdy francouzský notář Thibièrge na 57. Kongresu notářů Francie a později nizozemský profesor Pieter Sanders navrhovali vytvoření společnosti evropského typu jako doplnění národního akciového práva. Evropská komise v roce 1959 označila zmíněné požadavky za cenný příspěvek k vytvoření evropské formy obchodní společnosti.

Vytvoření evropské akciové společnosti získalo v následujících letech podporu především ve Francii; v roce 1962 předložil francouzský Svaz průmyslu návrh Statutu evropské společnosti o 194 člancích, v roce 1965 obdržela Rada ES nótu francouzské vlády, která navrhovala vytvoření evropské obchodní společnosti uzavřením státní smlouvy všech šesti členů společenství.

Komise přijala oba návrhy kladně a pověřila v roce 1966 skupinu odborníků vedenou Sandersem, aby určili, jak by mohla vypadat právní forma evropské akciové společnosti. Forma akciové společnosti byla zvolena proto, že existovala ve všech právních systémech členských států a umožňovala vstup na burzu. Ještě v roce 1966 Sandersova skupina předložila návrh, který měl být podkladem pro uzavření smlouvy o Societas Europaea. Sandersův návrh se později stal základem pro návrh nařízení o Statutu evropské akciové společnosti, který byl předložen Komisi Radě ministrů v roce 1970. Po řadě připomínek Komise návrh přepracovala a předložila jej opět v roce 1975. V Radě nebylo dosaženo shody ani tentokrát, spornými otázkami byly především struktura orgánů, koncernové a daňové právo a rovněž otázka spolurozhodování zaměstnanců.

Další fáze se odehrála v osmdesátých letech. Na zasedání Evropské rady v roce 1985 v Bruselu byla Komise vyzvána k vypracování detailního plánu k zajištění vnitřního trhu. Komise předložila Radě v roce 1985 tzv. Bílou knihu obsahující 279 návrhů zákonů a časový plán jejich přijetí, která rovněž zmiňovala potřebu přijetí evropské akciové společnosti. Po přijetí Jednotného evropského aktu byla Komise v roce 1987 vyzvána k harmonizaci práva obchodních společností s cílem vytvoření evropské společnosti a rychlému přijetí statutu. Po memorandu z roku 1988 vypracovala v roce 1989 zcela nový návrh nařízení o statutu evropské akciové společnosti, který byl doplněn návrh směrnice o postavení zaměstnanců. Oba návrhy měly být přijaty v tzv. řízení spolupráce. Po kritických připomínkách Komise oba návrhy přepracovala a v roce 1991 opět předložila Radě ministrů, tentokrát již s oddělenou směrnicí o spolurozhodování zaměstnanců. A zatímco samotné nařízení již neobsahovalo úpravu, která vedla dříve k neshodám, tj. např. daňové a koncernové právo, problematika spolurozhodování zaměstnanců upravená v předložené směrnicí zabránila přijetí statutu.

Po 1. lednu 1993, kdy vstoupil v platnost Evropský vnitřní trh, pracovalo několik skupin odborníků z řad ekonomů a právníků na návrhu Societas Europaea. V roce 1995 ocenila skupina vedená Carlo Ciampim potenciál ročních úspor na 30 miliard €. Komise v návaznosti na zveřejněnou Ciampiho zpráva ustanovila skupinu vedenou bývalým viceprezidentem Evropské komise Etienne Davignonem, která měla za úkol zjistit rozdíly v míněních členských států a navrhnout přijatelný kompromis. Skupina vedená Davignonem předložila závěrečnou zprávu v roce 1997, která viděla řešení sporu v zastoupení zaměstnanců v dozorčí radě i v představenstvu a na místo několika modelů rozhodování zaměstnanců navrhla „záchytné“ pravidlo.

Po předložení Davignonovi zprávy přijala k poradě návrh opět Rada ministrů. V roce 1998 byl za britského předsednictví v EU předložen návrh řešící problém spolurozhodování zaměstnanců, s nímž souhlasily všechny členské státy vyjma Španělska. Souhlas Španělska byl získán až v roce 2000 na zasedání Evropské rady prezidentů a předsedů vlády poskytnutím „Option-out“ pravidla a následně byla Rada ministrů vyzvána k přijetí rozhodnutí o vytvoření evropské akciové společnosti do konce roku 2000; stalo se tak 8. prosince 2000.

Nařízení o statutu evropské společnosti spolu se s směrnicí k doplnění státu evropské společnosti ohledně podílení zaměstnanců bylo radou ministrů schváleno 8. října 2001. Přijetí směrnice mohlo být ohroženo ještě žádostí na vznesení žaloby podanou Evropským parlamentem, která byla ovšem krátce před uplynutím lhůty k podání žaloby stažena. Dne 8. října 2004, kdy se stane směrnice bezprostředně použitelnou a kdy nejpozději musí vstoupit v platnost potřebné prováděcí zákony jednotlivých členských států, tak může být založena první supranacionální akciová společnost.

Cíle SE

S vývojem v Evropských společenstvích a s opakovaným odmítáním návrhů k vytvoření SE se měnily nejen cíle samotných Společenství ale i cíle, které byly do vkládány evropské akciové společnosti. Zatímco návrhy z roku 1970 a 1975 byly předloženy jako důležitá podmínka k vytvoření společného trhu a představovaly zásadně novou právní formu podepřenou statutem, který byl srovnatelný s akciovými zákony jednotlivých států, návrhy posledních 15 let jsou chápány jako další krok k dokončení již vytvořeného společného trhu. Vzhledem k pokročilé harmonizaci národních úprav obchodních společností, prosazení zásady vzájemného uznávání právních úprav a kompromisům nutných pro přijetí statutu se Komise vzdala nároku na úplnost a nové již nařízení nepředstavuje rozsáhlý soubor pravidel upravující novou obchodní společnost. Kogentní úprava nařízení je vyhrazena pouze oblastem, v nichž je právní úprava vnitrostátních nevhodná pro společnost evropského rozměru a zaručuje možnost volby mezi monistickým a dualistickým systémem, kterou

národních právní řády neumožňují (až na Francii) a která může vést ke konkurenci právních forem a právních systémů upravujících obchodní společnosti.

Cíle a důvody, které vedly k přijetí statutu, jsou uvedeny na prvních třech stranách nařízení. Všechny jsou prostředkem k dosažení nadřazeného cíle uvedeného v čl. 14 smlouvy o ES a čl. 2 smlouvy o EU; SE je spolu s odstraněním obchodních překážek nástrojem k dokončení společného trhu, neboli „jednotný trh musí být doplněn jednotnou právní formou“. Hlavním cílem vytvoření SE je nabídnutí takové právní formy, která bude schopná hospodářsky maximálně využít možností evropského vnitřního trhu. K dosažení zmíněné maximy je třeba splnění odvozených cílů: odstranění psychologických a daňových zábran a překážek, reorganizace produkčních faktorů, svoboda přemístění sídla, výkonné podnikatelské vedení a zvýšení konkurenceschopnosti.

System cílů je završen výčtem konkrétních cílů, které jsou v mnohém výslovně upraveny v nařízení. Jedná se především o následující cíle: Uznání právní subjektivity SE, svoboda přeshraničního přemístění sídla a přeshraničního sloučení a vytvoření holdingu, přeměna v SE, přeshraniční založení společné dceřinné SE, možnost volby mezi monistickým a dualistickým systémem, podílení zaměstnavatelů na rozhodování, evropská corporate identity, evropská corporate culture, evropské Corporate Goodwill, právně jednotné vytváření statutární organizačních struktur.

Prameny práva SE

Samostatnou a nepominutelnou problematikou SE jsou prameny práva. Úprava předpisů, jímž SE podléhá, je upravena v čl. 9. Právní prameny se rozpadají do tří hierarchicky uspořádaných částí: právo evropských společenství, stanovy SE a národní právo. Na vrcholu pyramidy se nachází samotné SE-VO. K předpisům evropských společenství náleží dle Theisena i směrnice, na něž SE-VO odkazuje. Stanovám jako pramenu práva podléhá SE pouze v případě, že to SE-VO výslovně připouští. Třetí skupina pramenů práva se dělí do dvou skupin: na národní (prováděcí) předpisy, které byly přijaty výhradně pro provedení SE-VO, a na národní úpravu akciového práva. Theisen rozlišuje v národní úpravě akciového práva tři skupiny: harmonizované právo státu, v němž má SE své sídlo, autonomní akciové právo, v němž má SE své sídlo, a individuální ustanovením stanov.

Z uvedeného přehledu je patrné, že SE-VO nepatří mezi obvyklá nařízení, která jsou bezprostředně platná (nepotřebují žádný prováděcí právní akt) a bezprostředně použitelná (osoby dotčené úpravou se mohou přímo dovolat svých práv). Kusovitá úprava, která je pro SE-VO charakteristická, naopak vyžaduje doplnění národní legislativou. Pro účinnost SE-VO je třeba vydat prováděcí akt, který poskytne specifická akciová práva vnitrostátním předpisům dosud neznámá. Typickým příkladem je čl. 43 odst. 4 (resp. čl. 39 odst. 5.) SE-VO, který opravňuje členský stát k vydání předpisů nutných pro založení monistického systému (resp. dualistického), který nebyl vnitrostátnímu právnímu řádu dosud znám.

Spolu s zmíněnými specifickými předpisy, SE-VO odkazuje na v současnosti platnou úpravu akciového práva; vedle obecného ustanovení v čl. 9 odkazuje na národní úpravu akciového práva i v mnoha zvláštních případech. S odkazy na národní úpravu se ovšem pojí řada problémů. Odkazy nemají jednotnou formu a proto zůstává nevyřešenou např. otázka, zda se odkazuje pouze na hmotné předpisy nebo i na ustanovení mezinárodního práva soukromého. Ze stejného důvodu je rovněž třeba posoudit, zda odkazy vedou pouze k užití psaného, zákonného práva nebo i k užití rozhodnutí soudu. Problematickým se může stát rovněž otázka příslušnosti k výkladu národního práva, které doplňuje nařízení vydané Společenstvím.

Máme-li shrnout předchozí řádky, je vhodné zodpovědět následující otázky: Jaké jsou hlavní důvody dlouhodobého procesu, který předcházela přijetí statutu? Proč byl schválen návrh z roku 2001 a nikoli

již návrh z roku 1991 nebo z roku 1970/5? Jaké problémy se pojí s přijatým nařízením?

- Nejdůležitější skutečností bylo dosažení konsenzu o spolurozhodování zaměstnanců, který byl vyjádřen ve směrnici 2001/86/ES.
- První návrhy usilovali o vytvoření nové právní formy plně regulované statutem a oddělené od národních úprav, což vedlo k blokování ze strany členských států. V posledních patnácti letech došlo ke dostatečnému sblížení systémů práva obchodních společností v jednotlivých členských státech, které umožnilo shodu o nařízení o statutu evropské akciové společnosti.
- Statut bylo rovněž postupně „zeštíhlován“, byly odstraněny problematické okruhy a nařízení ve velké míře odkazuje na vnitrostátní úpravu členských států. Řada odkazů na vnitrostátní úpravu ovšem způsobí, že se vzniknuvší SE nebudou „čistě“ evropskými akciovými společnostmi, ale o evropskými společnostmi formovanými např. francouzským, německým nebo španělským právem.
- SE je nutné chápat především jako dokončení vnitřního trhu. Skutečná potřeba evropské akciové společnosti proto vyvstala až s konsolidací evropského vnitřního trhu; až v posledních patnácti nebo deseti letech bylo nutné nabídnout evropským společnostem možnost zakládat společnost, jejíž charakteristiky budou odpovídat jednotnému vnitřnímu trhu, který vstoupil v platnost 1.1.1993, a měnicí se ekonomické situaci, tj. především rostoucí globalizaci.
- Naopak za nevýznamný důvod považují malou přitažlivost statutu pro malé a střední podniky, neboť minimální kapitál byl v přijatém nařízení oproti návrhu z roku 1991 ještě zvýšen a evropská akciová společnost byla vždy chápána jako právní forma pro společnosti, které vyvíjejí činnost na celoevropském, příp. celosvětovém trhu.
- Pouze z výše uvedených řádků je zřejmé, že aplikace nařízení bude problematická pro četné odkazy na národní úpravu a z nich vyvozované otázky po přiměřeném použití vnitrostátních předpisů a jejich výkladu.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Nová pravidla ICC pro rozhodčí řízení: Přehled klíčových změn účinných od 1. června 2026](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [Když model počítá správně, ale závěr je zavádějící: limity AI při oceňování podniků](#)
- [Nařízení prodeje jednotky jako ultima ratio ochrany práv ostatních vlastníků?](#)